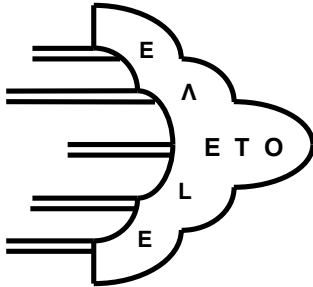

ΟΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΟΡΟΛΟΓΙΑΣ (ΕΛΕΤΟ)
Hellenic Society for Terminology (ELETO)

ΓΡΑΦΕΙΑ:

Αρτέμιδος 6 & Επιδάουρου, 15125 ΜΑΡΟΥΣΙ

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ:

Αρτέμιδος 6 & Επιδάουρου, 15125 ΜΑΡΟΥΣΙ

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ:

Τηλ.: 210 8662069, 6974321009, 6974754302

Ηλ-Ταχ.: valeonti@otenet.gr

Ιστότοπος: <http://www.eleto.gr/>

ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΛΕΤΟ:

Μελέτη, εκπόνηση, ... και με οποιοδήποτε τρόπο ανάπτυξη της Ελληνικής Ορολογίας... Συμβολή στην ανάπτυξη της Ελληνικής Γλώσσας και προώθηση του ρόλου της στη διεθνή Ορολογία...

(Από το Καταστατικό)

Αρ.128 Σεπτέμβριος – Οκτώβριος 2014
ISSN 1106-1073

Τιμή: 3 λεπτά

Λατινογράφιση της ελληνικής αισθητικής αλλοίωση και αδιαφάνεια

«...Οι λέξεις – από μόνες τους – δεν σημαίνουν τίποτα!

Οι λέξεις είναι:

- είτε **ομάδες διαδοχικών ήχων** (φθόγγων) που παράγονται από τον *λάρυγγα*, διαμορφώνονται από την *φωνητική συσκευή* και εκπέμπονται από το *στόμα* (και τη *μύτη*) του ανθρώπου, αλλά και συλλαμβάνονται από το αυτί και αποθηκεύονται στον εγκέφαλο ως *ακουστικές εικόνες* μαζί με τον τρόπο παραγωγής τους από τα μέρη του σώματος που συμμετέχουν στην δημιουργία τους (*κιναισθητικές εικόνες*)
- είτε οι **ζωγραφίες αυτών των φθόγγων** πάνω σε κάποιο *υλικό μέσο* (π.χ. πάνω σε μια πέτρα, στο μάρμαρο μιας κολόνας, στον πάπυρο ή στην περγαμηνή ενός αρχαίου βιβλίου, στο χαρτί, στην οθόνη ενός υπολογιστή ή ενός κινητού), που συλλαμβάνονται από το μάτι και αποθηκεύονται στον εγκέφαλο ως *οπτικές εικόνες*
- είτε οι **«άυλες» μορφές**¹ με τις οποίες παριστάνονται αυτοί οι ήχοι ή αυτές οι *ζωγραφίες* μέσα στα *ηλεκτρικά ρεύματα* των καλωδίων ή στα *ηλεκτρομαγνητικά πεδία* των οπτικοακουστικών μέσων πριν φτάσουν στα *αυτιά* μας ή στα *μάτια* μας.

Καί στις τρεις περιπτώσεις, όμως, τις λέξεις **μόνο** ο *ανθρώπινος νους* τις (έχει) **κάνει να σημαίνουν αυτό που σημαίνουν**.

Είναι αλήθεια ότι «*νους* *ορά* και *νους* *ακούει*»² και ότι χωρίς την *νοητική* επεξεργασία θα ήταν άχρηστες οι πληροφορίες που συλλαμβάνουν τα αισθητήρια όργανα. Από τον *νό-ο* (*νου*) παράγεται το *νο-έω* (*νοώ*), που πρωταρχικά σήμαινε «βλέπω» και αργότερα «αντιλαμβάνομαι με τον νου». Και όταν ο άνθρωπος *εν-νοεί* τότε «φέρνει ή έχει *μέσα* στην σκέψη του / στον *νου* του / στο μυαλό του» τα ερεθίσματα που προέρχονται από τις ιδιότητες των *αντικειμένων*, των οντοτήτων του εξωτερικού κόσμου – του κόσμου «έξω από τον νου του» – και σχηματίζει τις *έν-νοίες* τους. Κάθε μία από αυτές τις *έννοιες* – τις «*αντανακλάσεις*», δηλαδή, των αντικειμένων στον νου του – τις έχει αντιστοιχίσει ή τις αντιστοιχίζει με *μία* ή *περισσότερες λέξεις*. Και κάθε τέτοια *λέξη* ή *ομάδα λέξεων* (*φράση*) που είναι αντιστοιχισμένη με *μία έννοια* είναι ένας *όρος*, είτε πρόκειται για έννοια της γενικής γλώσσας είτε για έννοια κάποιας από τις ειδικές γλώσσες που υπάγονται στην γενική γλώσσα. Ποιος καθορίζει όμως αυτήν την αντιστοιχία; Η απάντηση είναι: ο *νους του ανθρώπου*. Κάθε όρος βασίζεται σε *μία* ή *περισσότερες συμφωνίες* ή *συμβάσεις* συμφωνίες μεταξύ των λίγων ή πολλών ατόμων που χρησιμοποίησαν ή χρησιμοποιούν τον όρο.

» Μπορούμε να πούμε ότι οι *λέξεις* είναι «*συμφωνημένα*» σύμβολα: γεννιούνται στον νου του ανθρώπου για να αποδώσουν *έννοιες*: κωδικοούνται και εξωτερικεύονται με την *ομιλία* και εμφανίζουν επομένως *ακουστική αισθητική* (ακουστικές εικόνες): κωδικοούνται και εξωτερικεύονται με τη *γραφή* και εμφανίζουν, επομένως, *οπτική*

αισθητική (οπτικές εικόνες): κωδικοούνται και εξωτερικεύονται και με άλλα συστήματα και εμφανίζουν επομένως και *άλλου είδους αισθητική* ταυτόχρονα, όμως, όλα αυτά τα *εξωτερικά σύμβολα*, όλες αυτές οι *εικόνες*, *εσωτερικεύονται* με αποτέλεσμα στον *νου* του ανθρώπου να συνδέονται μεταξύ τους αδιαχώριστα: *νοήματα*, *ακούσματα* κι *οράματα*...

Σαν σκέφτεσαι μια *λέξη*, ταυτόχρονα την «ακούς» και την «βλέπεις». Και «*νοιώθεις*» πίσω της την *έννοια* ή τη *σειρά από έννοιες* που αυτή αντιπροσωπεύει. Αν η λέξη είναι *ειδικός όρος* η έννοια – κατά κανόνα – είναι *μία*, αν είναι λέξη της γενικής γλώσσας τότε οι *έννοιες* μπορεί να είναι *πολλές* και ο νους μπορεί να «πηδάει» από την *μία* στην *άλλη* και από ένα συγκεκριμένο ή θεματικό πεδίο σε άλλο, εφόσον έχει γνώση των εννοιών αυτών και των αντίστοιχων θεματικών πεδίων, εφόσον, δηλαδή, είναι γνώστης των αντίστοιχων *συμφωνιών*. Μόνο οι λειτουργικές λέξεις δεν έχουν «πίσω» τους έννοιες, εκτός από αυτήν της λειτουργίας τους...»

Τα παραπάνω είναι δύο αποσπάσματα από την ανακοίνωση: «*Γιατί κλοστάτε τους όρους*;»³ στο 9ο Συνέδριο «Ελληνική Γλώσσα και Ορολογία», Αθήνα, 7–9 Νοεμ. 2013.

Ας έρθουμε τώρα στη σημερινή μορφή της ελληνικής γλώσσας, με την *μη φωνητική* γραφή της, με το *ελληνικό* αλφάβητο και με την ιστορική *ορθογραφία* της. Η τελευταία, αναδεικνύοντας όλα τα εννοιολογικώς διαφοροποιητικά μορφολογικά χαρακτηριστικά (ρίζες, προθήματα, επιθήματα, καταλήξεις, ειδικά συνθετικά) της ελληνικής, συμβάλλει τα μέγιστα στην υπαγωγή των λέξεων στις *οικογένειες* στις οποίες αυτές ανήκουν προσδίδοντας έτσι *διαφάνεια* στις λέξεις και στους όρους, δηλαδή *εναργέστερη* γραφική παράσταση των εννοιών από αυτούς.

Όταν πρωτοδιαβάξεις έναν νεοελληνικό *σύμπλοκο όρο* (το 80% περίπου των όρων είναι σύμπλοκοι), που – εξ ορισμού – είναι είτε μια ελληνική *σύνθετη λέξη* είτε μια ελληνική *φράση* αποτελούμενη από δύο ή περισσότερες λέξεις, δεν τον αντιλαμβάνεσαι – τις περισσότερες φορές – ως ένα αυθαίρετα συμφωνημένο σύμβολο της έννοιας που αυτός αντιπροσωπεύει, αλλά προσπαθείς να διακρίνεις πίσω από αυτόν την έννοια αυτή. Για τον σκοπό αυτόν επιστρατεύεις όλους τους γλωσσικούς κανόνες της ελληνικής (κανόνες *φωνολογικής*, *γραμματικής* και *ορολογικής ανάλυσης* και κανόνες *σύνθεσης*, *παραγωγής* και *σύνταξης*, τους οποίους κατέχεις ως γνώστης της ελληνικής). Και μπορεί να μην καταλάβεις (μόνο από τον όρο) τη *νέα έννοια*, διακρίνεις όμως κάποια ουσιαστικά χαρακτηριστικά της. Ωστε, μόλις σου κάνουν γνωστή την έννοια (με μια περιγραφή ή έναν ορισμό), αναγνωρίζοντας τα χαρακτηριστικά αυτά, «*δένεις*» αμέσως, στο νου σου, την *ακουστική* και τη *γραπτή μορφή* του όρου με την *έννοια*.

OROGRAMMA No 128, September – October 2014,
ISSN 1106-1073

Bimonthly edition of

Hellenic Society for Terminology (ELETO)

Epidavrou & Artemidos 6, GR-15125 MAROUSI GREECE

¹ που αν ξεταστούν αυστηρά δεν είναι «άυλες»

² «Νοῦς ὄρᾳ καὶ νοῦς ἀκούει: τᾶλλα κωφὰ καὶ τυφλά.» (Επιχάρμος, κωμικός ποιητής και φιλόσοφος από την Κω, 540–450 π.Χ.) – Λέξεις και φράσεις παροιμιώδεις, Τάκης Νατσούλης

³ http://www.eleto.gr/download/Conferences/9th%20Conference/Papers-and-speakers/9th_03-34-35_ValeontisKostas_Paper_V47.pdf

Είναι δεδομένο ότι μια ομιλούμενη γλώσσα μπορεί να καταγραφεί με διάφορα συστήματα γραφής: επομένως, σε κάθε ένα από αυτά, μια λέξη ή ένας όρος, χωρίς να αλλάζει φωνητική μορφή (και ακουστική αισθητική), θα έχει διαφορετική γραπτή μορφή και επομένως διαφορετική οπτική αισθητική. Η αλφαβητική γραφή της ελληνικής χρονολογείται από τον 8^ο αιώνα .π.Χ. έχει δηλαδή **ζωή 28 αιώνων**. Στη διάρκεια αυτών των αιώνων πέρασε από την αρχικά μεγαλογράμματη γραφή στην μικρογράμματη γραφή – με τους τόνους και τα πνεύματα – και, τελευταία, στο μονοτονικό σύστημα.

Με μια μικρή ορθολογική βελτίωση του μονοτονικού, η σημερινή ελληνική γραφή θα βρίσκεται σε ένα στάδιο που αφενός θα αναδεικνύει τα μορφολογικά στοιχεία που διατήρησε μέχρι σήμερα η **ιστορική ορθογραφία** της και αφετέρου θα αποδίδει καλύτερα τον **δυναμικό τονισμό** των λέξεων μέσα στα εκφωνήματα στα οποία αυτές εμπεριέχονται. Κατά τη γνώμη του γράφοντος, **δεν είναι δυνατόν να γίνουν περαιτέρω απλοποιήσεις της ελληνικής γραφής χωρίς σημαντικές απώλειες**.

Μεγάλες συζητήσεις γίνονται κάθε τόσο στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης για τα **γκρίκλις** και την λατινογράφιση της ελληνικής, όπου μια πολύ μικρή μειονότητα ομιλητών της ελληνικής υποστηρίζει τα γκρίκλις ως «σύστημα γραφής» της ελληνικής περίπου ισότιμο με το καθιερωμένο ανά τους αιώνες σύστημα γραφής με το **ελληνικό αλφάβητο**. Ας προσπαθήσουμε να διαβάσουμε την ακόλουθη πρόταση γραμμένη στο λατινικό αλφάβητο και στην απλούστερη δυνατή γραφή (για να έχει και νόημα η καταφυγή στο λατινικό αλφάβητο, που τόσο συμπαθούν οι φίλοι των γκρίκλις: δηλ. χωρίς κανόνες ορθογραφίας):

I grafi tis elinikis me to eliniko alfavito exi ali esthitiki apo ti grafi tis me to latiniko alfavito.

Τί λέει; Με ελληνική γραφή, λέει:

Η γραφή της ελληνικής με το ελληνικό αλφάβητο έχει άλλη αισθητική από τη γραφή της με το λατινικό αλφάβητο.

Κοιτάζοντας κανείς αυτήν την πρόταση γραμμένη με το ένα και με το άλλο «σύστημα γραφής», έχει καμιά αμφιβολία για το νόημά της; Ότι δηλαδή πρόκειται για δύο διαφορετικές «αισθητικές»;

Και γεννιέται το ερώτημα: Για ποιο λόγο κάποιος που γνωρίζει την ελληνική γλώσσα να προτιμάσει τη γραφή της με λατινικούς χαρακτήρες, αν δεν τον αναγκάζουν οι συνθήκες να το κάνει (π.χ. έλλειψη κατάλληλου εξοπλισμού); Γιατί να προτιμήσει μια αισθητική τόσο διαφορετική από την πατροπαράδοτη αισθητική της ελληνικής γλώσσας γραμμένης **με το δικό της αλφάβητο**; Συχνά η απάντηση που δηλώνεται ρητά ή υπονοείται είναι: γιατί έτσι δεν εφαρμόζει κανόνες ορθογραφίας και γράφει πιο γρήγορα. Εδώ βρίσκεται το «όφελος» της λατινογράφησης: η απαλλαγή από τους κανόνες ορθογραφίας της ελληνικής!.

Το θέμα, όμως, της διαφορετικής αισθητικής δεν είναι το σοβαρότερο. Σοβαρότερο είναι το ότι η **λατινογράφιση** της ελληνικής (χωρίς κανόνες ορθογραφίας) **εξισώνει** (γραπτά) διαφορετικές **ρίζες** και **προσφύματα**, διαφορετικές **κλιτικές** και **παραγωγικές καταλήξεις**, διαφορετικούς **ενικούς** και **πληθυντικούς αριθμούς**, διαφορετικά **γένη** και **πρόσωπα** ή ακόμα και διαφορετικά **μέρη του λόγου**, καθιστώντας έτσι την αναγνώριση και κατανόηση των ελληνικών λέξεων **πάρα πολύ εξαρτημένη** από το συγκεκριμένο, προσθέτοντας δηλαδή μεγάλη **αδιαφάνεια** στη γραπτή μορφή της νέας ελληνικής.

Στις λέξεις της προηγούμενης πρότασης:

I = «η», «ή» ή «οι»;
grafi = «γραφή», «γραφεί» ή «γράφει»;
tis = «της» ή «τις»;
ali = «άλλη», «άλλοι» ή «αλί»;
esthitiki = «αισθητική» ή «αισθητικοί»;
apo = «από» ή «άπω»;

Στην ανάγνωση της ελληνικής, όταν αυτή είναι γραμμένη με το δικό της αλφάβητο (που γι' αυτό και λέγεται **ελληνικό**), ο αναγνώστης αναγνωρίζει, καθώς προχωρεί, έναν-έναν τους λεκτικούς τύπους που συναντά και αποκτά γνώση του τι θα ακολουθήσει, ενώ όταν αυτή είναι γραμμένη με το λατινικό αλφάβητο, συχνά ο αναγνώστης θα συναντά διλήμματα και θα αποφασίζει για την ταυτότητα του λεκτικού τύπου που μόλις διάβασε μόνο αφού διαβάσει τον επόμενο ή και περισσότερους από έναν επόμενους λεκτικούς τύπους.

Έτσι, π.χ. για την πρόταση που εξετάσαμε, στην πρώτη περίπτωση, ο αναγνώστης αρχίζοντας την ανάγνωση από το ελληνικό «Η», το αναγνωρίζει ως το άρθρο του θηλυκού στον ενικό και αναμένει ότι θα ακολουθήσει όνομα ή ονοματική φράση θηλυκού γένους στον ενικό και πράγματι ακολουθεί η «**γραφή**» η επόμενη

λέξη («**της**») αναγνωρίζεται αμέσως ως γενική ενικού του θηλυκού άρθρου και αναμένεται να ακολουθήσει θηλυκό όνομα σε γενική πτώση: και πράγματι ακολουθεί το ουσιαστικό «**ελληνικής**».

Στη δεύτερη περίπτωση, αρχίζοντας από το λατινικό «**I**» έχει το **trίλημμα**: για ποιο από τα τρία ενδεχόμενα πρόκειται: «**η**», «**ή**» ή «**οι**»; αλλά και αφού διαβάσει τη δεύτερη λέξη «**grafi**» εξακολουθεί να έχει το **δίλημμα**: πρόκειται για την ονοματική φράση «**η γραφή**» ή μήπως για τήν διαζευκτική ρηματική φράση «**ή γράφει**»; Αλλά και με την επόμενη λέξη (**tis**) δεν αίρεται το **δίλημμα**: πρόκειται για τη φράση «**η γραφή της**» (και θα ακολουθηθεί από τη γενική ενός θηλυκού ουσιαστικού) ή μήπως για τη φράση «**ή γράφει τις**» (και θα ακολουθηθεί από την αιτιατική πληθυντικού ενός θηλυκού ουσιαστικού); Μόνο όταν διαβάσει την επόμενη λέξη «**elinikis**» και την αναγνωρίσει ως **γενική αντικειμενική** που αποτελεί προσδιορισμό της λέξης «**grafi**» ως ονόματος θα αποφασίσει ότι πρόκειται για το ουσιαστικό «**γραφή**» και όχι για το ρήμα «**γράφει**» όπως π.χ. σε μια πρόταση σαν αυτή: «**Η γράφει τις απαντήσεις ο εξεταζόμενος ή τις λέει προφορικά**».

Σήμερα, λοιπόν, κάποιος γνώστης της ελληνικής, όταν διαβάσει ένα λατινογραφημένο, με αυτόν τον τρόπο, κείμενο, συχνά, για να διακρίνει τη λέξη που μόλις διάβασε, χρειάζεται το συγκεκριμένο που ακολουθεί, κάτι που δεν συμβαίνει με τη σημερινή ιστορική γραφή της ελληνικής, με την οποία ο αναγνώστης αναγνωρίζει σχεδόν όλες τις λέξεις από τη μορφή τους και όχι μέσω των επόμενων λέξεων του συγκεκριμένου. Φυσικά, υπάρχει και στην ελληνική γραφή η **ομωνυμία** με τα διάφορα **ομόγραφα**, αλλά εκεί είναι πολύ περιορισμένα, ενώ στη λατινογράφιση τα **ομόγραφα**, όπως προκύπτει από τα παραπάνω, είναι πολλαπλάσια.

Ας υποθέσουμε ότι κάποια στιγμή στο μέλλον οι «οπαδοί» των γκρίκλις θα αποτελούν την πλειονότητα των ομιλητών της ελληνικής και η μοιραία «γλωσσική αλλαγή» θα απαιτήσει να καθιερωθεί η λατινογράφιση της ελληνικής. Τότε τα λεξικά θα προσαρμοστούν ανάλογα. Με την εξομίσωση πολλών κλιτικών καταλήξεων **ονομάτων** και **ρημάτων** (όπως των: **-η, -οι, -ει, -ι** που θα γίνουν όλα **-i**) αν η σημερινή λημματογράφιση δεν αλλάξει θα είναι δύσκολο να οδηγηθεί ο αναγνώστης από έναν **τύπο** στο κατάλληλο **λήμμα**. Έτσι, μάλλον θα πρέπει να λημματογραφηθούν όλοι οι τύποι και τα λήμματά τους πολύ πιθανό να έχουν τη μορφή του έχει το παρακάτω λήμμα:

poli 1. us. megalos ikismos me pano apo 10.000 katikus (< πόλη) **2. epir. se megalī posotita** (< πολύ) **3. epith. thil. enik. megalī se arithmo, plithos i posotita** (< πολλή) **4. epith. ars. plith. megalī se arithmo, plithos i posotita** (< πολλοί) **5. us. ars. plith. ta dio akra tu aksona enos peristrefomenou somatos** (< πόλοι) **6. us. ars. plith. ta mikra tu alogu, tu gaidaru, tu mulariu** (< πώλοι).

Πώς σας φαίνεται; Πόση πληροφορία έχει χαθεί από αυτήν τη «συρρίκνωση»; της γραφής της ελληνικής γλώσσας;

Ίσως μας πει κάποιος οπαδός της λατινογράφησης ότι: «**σήμερα, ο αναγνώστης ενός λατινογραφημένου κειμένου όπου συναντά τον λεκτικό τύπο poli δυσκολεύεται γιατί δεν έχει στον νου του αποθηκευμένο τον τύπο αυτό, γι' αυτό ανατρέχει, αναζητεί και τον συνδέει με τις ήδη αποθηκευμένες εικόνες για τους τύπους: πόλη, πολύ, πολλή, πολλοί, πόλοι, πώλοι και μέσω αυτών αποφασίζει με ποια έννοια να τον συνδέσει. Στο μέλλον, όμως δεν θα χρειάζεται να έχει στον νου του όλες αυτές τις εικόνες, αλλά θα έχει μόνο μία: poli...**» Η απάντησή μας είναι ότι: «**Ναι, θα έχει μόνο την οπτική εικόνα του τύπου poli. Θα χρειάζεται, όμως, κάθε φορά που θα συναντά αυτόν τον τύπο στη γραφή, να χρησιμοποιεί και διάφορους «αλγορίθμους» για να τον αναγνωρίσει και να αποφασίσει ποια από τις πιο πάνω 6 σημασίες έχει ο τύπος που μόλις διάβασε.**».

Συνοψίζοντας: η **λατινογράφιση** της ελληνικής γλώσσας (με ή χωρίς κανόνες ορθογραφίας) **αλλοιώνει σημαντικά** την πατροπαράδοτη οπτική αισθητική της, ενώ η ιστοπεδική εξαίεση των κανόνων ορθογραφίας συντελεί σε **απαράδεκτα μεγάλη αδιαφάνεια** των λέξεων και **εξάρτηση** της αναγνώρισής τους από το **συγκεκριμένο**. Ας αφήσουν, λοιπόν, οι **ολιγίστοι οπαδοί** της λατινογράφησης της ελληνικής, τις θεωρίες περί «**συστήματος γραφής**» κτλ.. Έχουν την ελευθερία να χρησιμοποιούν **μεταξύ τους** όποιο σύστημα γραφής θέλουν, όπως είχαμε και παλιά, στα μαθητικά μας χρόνια, επινοήσιμα διάφορα «**κρυπτογραφικά**» συστήματα γραφής της γλώσσας μας, ώστε να μην μας καταλαβαίνουν οι εκτός της παρέας. Όχι, όμως, να έχουν και την απαίτηση τα γραπτά τους να αντιμετωπίζονται ισότιμα με ένα **ελληνικό κείμενο** γραμμένο με το **ελληνικό αλφάβητο!**

K.B.

Συνέδρια/Συμπόσια/Σεμινάρια σχετικά με την Ορολογία και άλλα ορολογικά νέα (Διαρκής Κατάλογος του «Ο»)

Ο κατάλογος Συνεδρίων/Συμποσίων/Σεμιναρίων που δημοσιεύεται παρακάτω περιλαμβάνει εκδηλώσεις που έχουν σχέση με Ορολογία και πρόκειται να διεξαχθούν στο άμεσο μέλλον, ή έχουν πρόσφατα διεξαχθεί, καθώς και άλλα ορολογικά νέα. Η πληροφόρηση του «Ο» για τις εκδηλώσεις αυτές προέρχεται κυρίως από τη συχνή ηλεκτρονική ενημέρωση της ΕΛΕΤΟ από το **Infoterm** (Διεθνές Κέντρο Πληροφοριών για την Ορολογία: <http://linux.infoterm.org/>), και από την EAFET (Ευρωπαϊκή Ένωση Ορολογίας: www.eafet.net), των οποίων η ΕΛΕΤΟ είναι μέλος.

1. 4-γλωσση (καταλανικά, ισπανικά, γαλλικά και αγγλικά) έκδοση της Termcat (dictionary on electronic administration: http://www.termcat.cat/ca/Diccionaris_En_Linia/170/Presentacio/)
2. Κατάρτιση: [FIT XXth World Congress](http://www.termnet.org/english/about_us/news/?we_objectID=1209) – Post Congress intensive training on Terminology Management based on the ECQA Certified Terminology Manager – Basic programme, 7-9 August 2014, Berlin, Germany http://www.termnet.org/english/about_us/news/?we_objectID=1209)
3. 2ο Διεθνές Συνέδριο της IAPTI (International Association of Professional Translators & Interpreters), 20 και 21 Σεπτεμβρίου 2014, Αθήνα (arconference@iapiti.org)
4. Συνέδριο: Mediterranean Editors & Translators Meeting 2014, Euroforum San Lorenzo de El Escorial, Spain, October 30 to November 1, 2014 (<http://www.metmeetings.org/>)
5. “2014 TOTH Workshop” που διοργανώνεται από τα Royal Museums of Art and History των Βρυξελλών στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Έργου AthenaPlus (www.athenaplus.eu), με τίτλο: *Multilingual Thesaurus and Terminology*, Βρυξέλλες, 5 Δεκ. 2014.

K.B.

Ο Εμμανουήλ Κριαράς ήταν ένας «ζηλωτής της γλώσσας»: λίγες αναφορές γι' αυτόν⁴

«Είδα τον Κριαρά με τα ίδια μου τα μάτια!», αναφώνησε μια φοιτήτρια γεμάτη θαυμασμό το Μάρτιο του 2001, όταν το Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο τίμησε στην Αθήνα τον μεγάλο δάσκαλο. Το αναφέρει ο Χριστόφορος Χαραλαμπάκης, καθηγητής Γλωσσολογίας στο ΕΚΠΑ, σε άρθρο του στο Βήμα, υποστηρίζοντας ότι ο Εμμ. Κριαράς έχει καταστεί ένας θρύλος στη συνείδηση πολλών Νεοελλήνων.⁵

Ο Εμμανουήλ Κριαράς, που έφυγε πλήρης ημερών τον περασμένο Αύγουστο, έζησε όλες τις πολιτικές, κοινωνικές, πολιτιστικές και επιστημονικές εξελίξεις και μεταβολές στον αιώνα που πέρασε, μα πρόλαβε να γευτεί και τις δυσκολίες που έφερε ο καινούριος αιώνας. Και αν αυτός ανήκε στην ομάδα των «τυχερών» νέων που ταξίδεψαν με το Ματαρόρα το 1945 για καλύτερες μέρες στη Γαλλία, προέτρεπε πρόσφατα τους νέους της πατρίδας του να προσπαθήσουν να μείνουν και να αγωνιστούν. Και το έκανε με τη νηφαλιότητα που πάντα τον χαρακτήριζε και για την οποία ο Γιώργος Παπαναστασίου, διευθυντής του Ινστιτούτου Νεοελληνικών Σπουδών του Ιδρύματος Μανόλη Τριανταφυλλίδη, σημειώνει: «Αυτή η νηφαλιότητα, νομίζω, τον συνδέει σενά και με τον Μανόλη Τριανταφυλλίδη, τον άνθρωπο από τον οποίο άντλησε σε μεγάλο βαθμό την έμπνευσή του για το πώς θα έπρεπε να αντιμετωπιστεί το γλωσσικό και το γενικότερο εκπαιδευτικό ζήτημα του τόπου. Η νηφαλιότητα του Κριαρά είναι συνέχεια της νηφαλιότητας του Τριανταφυλλίδη και την προϋποθέτει. Και νηφαλιότητα δεν σημαίνει έλλειψη αγωνιστικότητας – ίσα ίσα και οι δύο, ο διδάξας Τριανταφυλλίδης και ο διδάχθεις Κριαράς, υπήρξαν σε όλη τους τη ζωή μαχητικοί αγωνιστές. Με επιχειρήματα, με τη σιγουριά που δίνει η βαθιά γνώση και επίσης με όραμα, με συναίσθηση της υψηλής αποστολής τους, με σεβασμό προς το επιστημονικό τους αντικείμενο, τη γλώσσα και τη λογοτεχνία, αλλά και προς το

υποκείμενο του αγώνα, τον φορέα της γλώσσας, τον άνθρωπο και κυρίως τις νεότερες γενιές, που γι' αυτές γίνεται κάθε φορά ο αγώνας.»⁶

Ο Εμμανουήλ Κριαράς ήταν ένας σπουδαίος φιλόλογος και νεοελληνιστής, ένας πρωτοπόρος λεξικογράφος, ένας βαθύς γνώστης της μεσαιωνικής γλώσσας και φιλολογίας, ένας ακάματος ερευνητής, ένας σοφός Δάσκαλος του Γένους. Όπως έγραψε πρόσφατα ο Ερατοσθένης Καψωμένος, ήταν μια προσωπικότητα «που βρίσκεται στον αντίποδα των αγοραίων προτύπων της παγκοσμιοποιημένης κουλτούρας του σημερινού τηλεθεατή-καταναλωτή», ήταν ο άνθρωπος «που σ' όλη τη διάρκεια της μακράς ζωής του, ενσάρκωσε ένα πρότυπο ισορροπίας και μέτρου, όπου εναρμονίζονταν, απλά και σαν αυτόνομα, η απόλυτη αφοσίωση στην επιστημονική έρευνα με την αγωνιστική κοινωνική εγρήγορση τα μεγάλα οράματα και τα υπεράνθρωπα έργα με το σεμνό ήθος και την οικεία και φιλέταιρη συμπεριφορά η ασκήσιμη προσήλωση στην πνευματική δημιουργία με την αταλάντευτη κατάφαση στις αξίες της ζωής...»⁷

Η συνεισφορά του ιδιαίτερα στα θέματα της γλώσσας, όχι μόνο στη λεξικογραφία αλλά και στην υποστήριξη και καθιέρωση της δημοτικής γλώσσας και του μονοτονικού συστήματος είναι τόσο σημαντική ώστε δίκαια να θέλουμε να τον αποκαλούμε ζηλωτή της γλώσσας, όπως τον χαρακτήρισε ο Χριστόφορος Χαραλαμπάκης στο παραπάνω άρθρο. Μάλιστα, στο αυτοβιογραφικό του βιβλίο με τίτλο «Μακράς ζωής αγωνίσματα», ο Εμμ. Κριαράς περιγράφοντας τα φοιτητικά του χρόνια 1924-1929, ταξινομεί τους καθηγητές του ανάλογα με τις γλωσσικές τους αντιλήψεις, ενώ οι δικές του γλωσσικές αντιλήψεις φαίνεται να διαμορφώθηκαν πολύ νωρίτερα κατά την περίοδο που ζούσε ως μαθητής στα Χανιά και από τα διαβάσματα που έκανε την περίοδο εκείνη.

Για τη διδασκαλία των αρχαίων ελληνικών στο Γυμνάσιο, ο Μ. Κριαράς διαφωνούσε γιατί, όπως έλεγε «η ταυτόχρονη διδασκαλία νέων και αρχαίων ελληνικών στην πράξη προκαλεί σύγχυση, με αποτέλεσμα οι περισσότεροι μαθητές να είναι γλωσσικά ακατάρτιστοι», ενώ «πρέπει να συνειδητοποιήσουμε την αυτοτέλεια της νέας μας γλώσσας από την αρχαία».

Αντιγράφω ένα απόσπασμα από το κείμενο του Ε. Καψωμένου σχετικά με τη συμβολή του Εμμ. Κριαρά στο γλωσσικό ζήτημα:

«Όπου οι νέες κοινωνικές συνθήκες το επιβάλλουν, πρωτοπορεί, προτείνοντας τολμηρές καινοτομίες τόσο στη χρήση της γλώσσας (γραπτής και προφορικής) όσο και στο γλωσσολογικό σύστημα. Οι σημαντικότερες μεταρρυθμίσεις σ' αυτό το πεδίο από το 1976 και εξής έγιναν με τη συμμετοχή ή την υποστήριξη του Κριαρά. Και οι πιο ρηξικέλευθες λύσεις σε ζητήματα γλωσσικής ορθότητας ή λεξιλογικά, μορφολογικά και συντακτικά προβλήματα, ανήκουν στον Κριαρά. Σε όλα τα κρίσιμα προβλήματα που προέκυψαν κατά τις τελευταίες δεκαετίες πήρε δημόσια και υπεύθυνη θέση. Πολλά απ' αυτά εντόπισε στη γένεσή τους και έσπευσε να τα επισημάνει και να προτείνει για την αντιμετώπισή τους τρόπους ρεαλιστικούς αλλά και μοντέρνους. Ορισμένα χαρακτηριστικά παραδείγματα: α) Στο κρίσιμο ζήτημα της σχέσης ανάμεσα στην αρχαία και τη νέα ελληνική γλώσσα, όπως αυτό εμφανίζεται στον τομέα της εκπαίδευσης, ο Κριαράς υποδείχνει το ορθό μέτρο: «η διδασκαλία της αρχαίας γλώσσας και της αρχαίας γραμματικής είναι ανάγκη, κοντά στα άλλα, να εξυπηρετεί μιαν ουσιαστικότερη κατάκτηση της νέας μας γλώσσας». β) Ο Κριαράς έσπευσε από πολύ νωρίς (από τη δεκαετία του '70) να επισημάνει τους κινδύνους από τις γλωσσικές ατασθαλίες των εκφωνητών των Μ.Μ.Ε. και να υπογραμμίσει την ανάγκη καθώς και τους τρόπους για την αντιμετώπιση του προβλήματος. γ) Υπήρξε επίσης από τους λίγους που επισήμαναν και αντιμετώπισαν με σοβαρότητα το φαινόμενο της πληθωρικής και αναρχούμενης εισβολής ξένων λέξεων και εκφράσεων μέσω της τηλεόρασης και της διαφήμισης και περιέγραψε τις μακροπρόθεσμες αρνητικές συνέπειές του.

Ο Κριαράς φαίνεται να έχει πλήρη συνείδηση ότι γλώσσα και πολιτισμός, γλώσσα και εθνική ταυτότητα είναι αλληλένδετα και

⁴ Το παρόν σημείωμα αποτελεί την ελάχιστη συνεισφορά στην παρουσίαση μιας σπάνιας προσωπικότητας που πέρασε από τον τόπο μας και άφησε γνώση, μα επίσης ήθος, γλύκα και έρωτα για τη ζωή και τους ανθρώπους. Περισσότερα έχουν δημοσιευτεί σε πολλούς έντυπους και ηλεκτρονικούς τόπους. Πλήρης ενημέρωση για το έργο του στον ιστότοπο του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας <http://www.greek-language.gr/greekLang/portal/blog/archive/2014/08/25/5998.html>.

⁵ Κριαράς Εμμανουήλ, Ο ζηλωτής της γλώσσας, *Το Βήμα*, 1/11/2009, <http://www.tovima.gr/opinions/article/?aid=296958>

⁶ Παπαναστασίου Γιώργος, Ο Εμμανουήλ Κριαράς και ο 20ός αιώνας, *Η Αυγή*, 1/9/2014, <http://www.avgi.gr/article/3832208/o-emmanouil-kriaras-kai-o-20os-aionas>

⁷ Καψωμένος Ερατοσθένης, Το επιστημονικό έργο του Εμμανουήλ Κριαρά, *Χανιώτικα Νέα*, 27/8/2014, <http://www.haniotika-nea.gr/epistimoniko-ergo-to-emmanouil-kriara/>. Το κείμενο δημοσιεύεται επίσης στον ιστότοπο της Εταιρείας Κρητικών Σπουδών <http://www.eks-ik.eu/dimosieyies-ekdoseis/arthra-meletes/128-emmanouil-kriaras-1906-2014-to-epistimoniko-tou-ergo>.

⁸ Κριαράς, Εμμανουήλ, 1906-2014, *Μακράς ζωής αγωνίσματα*. Οι Φίλοι του περιοδικού «Αντί», 2009. Παρουσίαση του βιβλίου γίνεται από την δημοσιογράφο Μάρη θεοδοσοπούλου στο ιστολόγιο ExLibris http://maritheodo.blogspot.gr/2009/07/blog-post_6004.html.

αεχώριστα. Η γλώσσα διαμορφώνει τον τρόπο αντίληψης και κατανόησης του κόσμου, την πολιτισμική ιδιοσυστασία ενός λαού και διαμορφώνεται απ' αυτήν. Έξω απ' αυτή τη διαλεκτική δεν μπορεί να υπάρξει ελληνικός πολιτισμός και ελληνική ταυτότητα. Γι' αυτό και υποστηρίζει ότι η διδασκαλία της γλώσσας οφείλει να αξιοποιεί στο μέγιστο βαθμό τη νεοελληνική λογοτεχνία.»

Κ.Τ.

Στη ΓΩΝΙΑ ΤΟΥ ΓΕΣΥ⁹ έλα κι εσύ

1. shale gas → ενδοσχισταργιλικό αέριο

Μετά την ενημέρωση από τον Ν. Καρρά, μέλος της ΕΛΕΤΟ, σχετικά με την χρησιμοποιούμενη απόδοση «**σχιστολιθικό αέριο**» του αγγλικού όρου **shale gas**, ενώ το αέριο αυτό απλώς περιβάλλεται από **σχιστόλιθο** και μετά την διευκρίνιση εκ μέρους του ότι, κανονικά, δεν πρόκειται για **σχιστόλιθο** αλλά για **σχιστάργιλο**, εξετάστηκαν από το ΓΕΣΥ διάφορες υποψήφιες αποδόσεις (όπως: **αέριο σχιστολίθου**, **ενσχιστολιθικό αέριο**, **σχιστολιθαέριο**) και υιοθετήθηκε τελικά η απόδοση:

shale gas → ενδοσχισταργιλικό αέριο

2. reactant {ουσ.} → το αντιδρών

Στο ηλ-μήνυμα του καθηγ. Κ. Ευσταθίου σχετικά με την απόδοση «το **αντιδρών**» (ουσιαστικό) του αγγλικού όρου **reactant**, ως ουσιαστικού με το ερώτημα μήπως μπορεί να γράφεται με όμικρον (το **αντιδρόν**) που το βλέπει πολλές φορές να το γράφουν οι φοιτητές, κατ'αναλογία με το **ποιόν**, η απάντηση ήταν «Όχι» με το ακόλουθο σκεπτικό:

Αφού είναι: ο **αντιδρών**, η **αντιδρώσα**, το **αντιδρών**. Ο αντιδρών ηλεκτρολύτης, η αντιδρώσα ουσία, το αντιδρών σώμα. Και ουσιαστικό να γίνει δεν θα αλλάξει την κλίση. Είναι το **αντιδρών – του αντιδρώντος**.

Αν ακολουθήσει το **ποιόν** (γεν. του **ποιού**) θα πρέπει να γίνει: το **αντιδρόν – του αντιδρού** (αποκλείεται τέτοια επέμβαση...).

Μια απλοποίηση θα ήταν να γράφεται με ο και να κλίνεται: το **αντιδρόν – του αντιδρόντος** (κατά τα: **ión – ίόντος, ανión – ανiónτος, προión – προiónτος**); Αλλά, όμως, δεν μπορούμε να το δούμε αποσπασματικά και μεμονωμένα. Τι θα γίνει με την **αντιδρώσα**; Εφόσον χρησιμοποιούνται ακόμα οι μετοχές αυτές, δεν υπάρχει δυνατότητα αλλαγής. Χρησιμοποιούμε ακόμα την μετοχή: **ζων, ζώσα, ζων** και τη μετοχή: **κυβερνών, κυβερνώσα, κυβερνών** (το κυβερνών κόμμα). Και στη φυσική, **ανακλών, ανακλώσα, ανακλών** (ανακλώσα επιφάνεια) και **διαθλών, διαθλώσα, διαθλών** κ.ά.

Επομένως: **reactant {ουσ.} → το αντιδρών**

3. presumptive identification → ; presumptive diagnosis → ;

Ύστερα από σχετικό ερώτημα της Άννας Στεφανίδου, μέλους της TE21, το ΓΕΣΥ αποφάσισε να υποβάλει στη διαδικασία της Κρίσης Μελών της ΕΛΕΤΟ τις αποδόσεις των όρων (βιολογία, ιατρική):

presumptive identification → **τεκμαρτή ταυτοποίηση, τεκμαρτή αναγνώριση, εικαζόμενη ταυτοποίηση, εικαζόμενη αναγνώριση**

presumptive diagnosis → **τεκμαρτή διάγνωση, εικαζόμενη διάγνωση**

4. lipoids → λιποειδή και lipids → λιπίδια

Ύστερα από ερώτημα του Ι. Πετράκου (μέσω του ΟΔΕΓ Αθηνών) σχετικά με τον αγγλικό όρο (χημεία) **lipoids**, που «**μετατρέπεται χάρην απλοποίησης σε lipids**» (και ακολούθησε την ίδια πορεία και ο ελληνικός όρος **λιποειδή** σε **λιπίδια**), ζητήθηκε η γνώμη του Κ. Ευσταθίου, καθηγητή της αναλυτικής χημείας του ΕΚΠΑ.

Κατά τον κ. Ευσταθίου «Ως "**λιπίδια**" αναφέρεται μια μεγάλη και γενικότερη κατηγορία ενώσεων (φυσικής προέλευσης και βιοχημικής σημασίας) που τις συνδέει κυρίως ο λιπόφιλος χαρακτήρας, ενώ δομικά μπορεί να μην έχουν καμία σχέση μεταξύ τους. Τα **λίπη** και **έλαια** (εστέρες της γλυκερίνης με ανώτερα λιπαρά οξέα) είναι μια μερική περίπτωση τους και επομένως είναι **λιπίδια**.

Ως "**λιποειδή**" εννοούμε **λιπίδια** που σε κάποιο σημείο τους έχει συνδεθεί άμεσα ή έμμεσα (π.χ. μέσω ενός μορίου γλυκερίνης) και κάποια πολική ομάδα (υδρόφιλη).

Επομένως τα **λιπίδια** δεν προέρχονται από τα **λιποειδή**, αλλά το αντίθετο.

Γενικά, η κατάληξη "**-οειδές**" (**-oid**) δηλώνει παράγωγο μιας ένωσης όπου ανήκει μια πρωταρχική οικογένεια ενώσεων. Το παράγωγο αυτό περιέχει χημικές ομάδες που δεν περιέχουν τα "καθαρόαιμα" μέλη της πρωταρχικής οικογένειας.»

Η γνώμη του ΓΕΣΥ είναι ότι:

Εφόσον η σχέση **λιπίδιου** και **λιποειδούς** είναι **ειδογονική** (σχέση γένους-είδους), τα **λιποειδή** μπορούν να αναφέρονται είτε ως **λιπίδια** (δηλαδή με το όνομα του γένους) όταν δεν χρειάζεται να διακριθούν είτε ως **λιποειδή** (δηλαδή με το όνομα του είδους) όταν χρειάζεται να διακριθούν και εξετάζονται ως είδος. Και οι δύο αγγλικοί όροι (**lipoid, lipid**) είναι ελληνογενείς (< **λίπος**).

5. Όροι των (επικοινωνιών μέσω γραμμών ισχύος)

Με αφορμή το ερώτημα του Π. Χρηστίδη και με δεδομένη την απόδοση ορισμένων βασικών όρων των δικτύων από τη ΜΟΤΟ¹⁰ (στη βάση τηλεπικοινωνιακών όρων TELETERM), υιοθετήκαν οι παρακάτω αποδόσεις όρων των (επικοινωνιών μέσω γραμμών ισχύος):

power line, powerline → **γραμμή ισχύος** (TELETERM)

mains → **ηλεκτρικό δίκτυο** (TELETERM)

networking → **δικτύωση** (TELETERM)

power line communications (PLC) → **επικοινωνίες (μέσω γραμμών ισχύος)**

power line carrier → **φέρων γραμμών ισχύος, φέρουσα γραμμών ισχύος**

power line networking (PLN) → **δικτύωση (μέσω γραμμών ισχύος)**

mains communication → **επικοινωνία (μέσω ηλεκτρικού δικτύου)**

power line telecoms (PLT) → **τηλεπικοινωνίες (μέσω γραμμών ισχύος)**

Κ.Β.

«ΟΡΟΓΡΑΜΜΑ»

Το «Ορόγραμμα» είναι διμηνιαία έκδοση της Ελληνικής Εταιρείας Ορολογίας (ΕΛΕΤΟ) για την αλληλοενημέρωση των μελών της και ευρύτερου κύκλου αποδεκτών για θέματα της Ελληνικής Γλώσσας και Ορολογίας.

Ιδιοκτήτης: Ελληνική Εταιρεία Ορολογίας (ΕΛΕΤΟ)

Εκδότης: Κ. Ε. Βαλεοντής, Πρόεδρος της ΕΛΕΤΟ

Συντάκτες φύλλου: Κώστας Βαλεοντής, Κατερίνα Τοράκη

Εκδοτική Ομάδα: Κώστας Βαλεοντής, Θεόφιλος Βαμβάκος,

Άννα Νικολάκη, Κατερίνα Ζερίτη, Τάνια Βαλεοντή

Τηλέφωνα: 6974321009, 210-8662069

Ηλ-Ταχυδρομείο: valeonti@otenet.gr

Ιστότοπος: <http://www.eleto.gr/orogramma.htm>

Γίνονται δεκτές συνεργασίες. Απαραίτητες προϋποθέσεις τα κείμενα να είναι σε επεξεργάσιμη ηλεκτρονική μορφή, σύντομα και έτοιμα για δημοσίευση δίχως να απαιτείται περαιτέρω επεξεργασία.

Τα δημοσιεύματα που προσυπογράφονται με αρχικά απηχούν τις προσωπικές απόψεις του/της συντάκτη/συντάκτριάς τους, το πλήρες όνομα του/της οποίου/οποίας περιλαμβάνεται στους συντάκτες του εκάστοτε φύλλου.

Τα θέματα των άρθρων της «ΓΩΝΙΑΣ ΤΟΥ ΓΕΣΥ» έχουν συζητηθεί στο ΓΕΣΥ και η δημοσίευση γίνεται ύστερα από απόφασή του.

Επιτρέπεται η αναδημοσίευση ή η αναπαραγωγή κειμένων του «Ο» με την υποχρέωση αφενός να αναφέρεται η πηγή των κειμένων και αφετέρου, προκειμένου περί ολόκληρων άρθρων, να εξακολουθήσουν αυτά να διατίθενται δωρεάν σε κάθε ενδιαφερόμενο χωρίς καμιά δέσμευση σε αντίθετη περίπτωση χρειάζεται άδεια της ΕΛΕΤΟ.

¹⁰ ΜΟΤΟ: Μόνιμη Ομάδα Τηλεπικοινωνιακής Ορολογίας, Ομάδα Εργασίας της Τεχνικής Επιτροπής «Τηλεπικοινωνίες» (TE-T), συλλογικό μέλος της ΕΛΕΤΟ. Λειτουργήσε από το 1989 ως το 2012 με την ευθύνη και υποστήριξη του Οργανισμού Τηλεπικοινωνιών Ελλάδος (ΟΤΕ), στο πλαίσιο επίσημης συνεργασίας με τον Ελληνικό Οργανισμό Τυποποίησης (ΕΛΟΤ). Σήμερα, εξακολουθεί να λειτουργεί ως συλλογικό μέλος της ΕΛΕΤΟ.

⁹ ΓΕΣΥ: Γενικό Επιστημονικό Συμβούλιο της ΕΛΕΤΟ